

"Het Franse initiatief" in Vrij Nederland (20 mei 1950)

Source: Vrij Nederland. 20.05.1950. Amsterdam: Vrij Nederland. "Het Franse initiatief", auteur: Vos, H. , p. 7.

Copyright: (c) Vrij Nederland

URL: http://www.cvce.eu/obj/het_franse_initiatief_in_vrij_nederland_20_mei_1950-nl-26e3d7be-c37b-4ef1-84a1-825271cb183f.html

Publication date: 18/12/2013

Het Franse initiatief

door Ir H. Vos

De wegen, waarlangs het oude Europa tot een grotere mate van eenheid tracht te komen, zijn vele. Wie de organen en organisaties opsomt, die bestaan, die in de maak zijn, en die in de maak geweest zijn, komt tot een respectabel aantal. Zal aan het nieuwe Franse initiatief een beter lot zijn beschoren dan aan vele voorgaande?

Onmiddellijk na de oorlog had elk van de Europese landen zijn eigen interne moeilijkheden op te lossen. Er moest in elk land een nieuw evenwicht op sociaal, politiek en economisch gebied tot stand komen. Een stuk herstel en een stuk vernieuwing was in elk land aan de orde, op nationale basis. Internationaal waren deze eerste jaren, 1945—1947, de jaren van de universele organen: de Verenigde Naties kwamen tot stand, de Unesco, de overeenkomst van Bretton Woods op financieel terrein, de basis werd gelegd voor de internationale handelspolitieke overeenkomsten en voor de wereldvoedselorganisatie.

Doch spoedig bleek, dat noch een gedeeltelijk nationaal herstel noch een universele internationale organisatie, zwak blijvend overigens door de groeiende tegenstelling tussen het Russische en het Westelijke blok, de problemen waarvoor Europa werd gesteld, tot een oplossing kon brengen. Er bleken Europese organen nodig.

Kenmerkend voor de ontwikkeling daarna is wel geweest, dat de constructieve kracht om tot een groter Europees geheel te komen, niet door Europa zelf werd opgebracht. Het initiatief kwam van de Verenigde Staten van Amerika. Met het Marshall-plan werden dollars en doeleinden op tafel gelegd. Want de bedoeling van dit plan was, in eerste aanleg, meer te zijn dan een overbruggingsuitkering. Nu het Franse voorstel gepubliceerd is om te komen tot een gezamenlijk orgaan voor de Franse en Duitse staalindustrie, mag er aan worden herinnerd, dat in het Marshall-plan voor een viertal grote en belangrijke economische sectoren een Europese samenwerking werd gevraagd: voor steenkool, voor elektriciteit, voor ijzer en staal en voor de productie van voedingsmiddelen. Het is de bekende klacht van centrale figuren, die met de uitvoering van het Marshall-plan zijn belast, dat van deze samenwerking nog zo weinig terecht is gekomen.

Eerst andere wegen

Het is, alsof Europa eerst de andere wegen heeft willen proberen dan die van de integratie van de basisindustrieën, welke de oorspronkelijke opzet van het Marshall-plan was geweest.

Want stil gezeten hebben wij niet, in de jaren dat het Marshall-plan ons de reële bestaansbasis verschaftte. Voorstel na voorstel is ingediend. Sommige voorstellen zijn gedeeltelijk verwerkt, andere zijn verdwenen zonder veel sporen achter te laten.

Wij noemen allereerst de projecten voor de economische unies en de douane-unies. De Benelux diende hierbij als schoolvoorbeeld.

Er is sprake geweest van een Scandinavische economische unie — zij kwam niet tot stand.

Er is sprake geweest van een Frans Italiaanse tolunie — er zijn niet veel sporen meer van te vinden.

Een Frans initiatief, te veel politiek getint overigens om Frankrijk, Italië en de Benelux samen te voegen, was bij de hedendaagse positie van de lage landen van te voren tot mislukking gedoemd: een slagen er van zou een tegenstelling en tot West-Duitsland en tot Engeland hebben geschapen.

Natuurlijk zit er wat in de gedachte, die telkens naar voren komt in navolging van de Benelux, om tussen landen, die aan elkaar grenzen en een ongeveer gelijke sociale en economische ontwikkelingsfase hebben bereikt, de banden nauwer aan te halen. Maar de ontwikkeling van de Benelux, die bovendien nog vertraagd werd door de tegenstelling op monetair gebied tussen dollar- en sterlinglanden, bewees tevens, dat het

vormen van deze kleinere eenheden in Europa op zichzelf reeds veel tijd zou kosten. Daarmee verloren die economische unies wel niet haar bijzondere betekenis voor de deelnemende landen, maar wel haar — te zeer overschatte — waarde als enig juiste voorbereiding voor een algehele Europese unie.

De aandacht voor de economische unies verminderde, andere plannen kwamen op de voorgrond: pogingen om vanuit de monetaire en handelspolitieke sfeer de problemen aan te vatten. Er was een poos sprake van een algemene Europese douane-unie. Waarschijnlijk studeert de daarvoor ingestelde commissie nog. En misschien is ook dit werk ten slotte niet onvruchtbaar. Er kwam een uitwisseling tot stand van onderlinge vorderingen en schulden, in het handelsverkeer ontstaan, en daarmee een iets vlotter betalingsverkeer.

Maar de pogingen, verleden jaar nog telkens aan de orde, om te komen tot een inwisselbaarheid van alle Europese valuta's, schijnen gestaakt te zijn. De liberalisatie van het handelsverkeer werd een geliefd programmapunt. Er werden resultaten bereikt — de beperkingen werden beperkt — maar geen van de soevereine staten in Europa heeft afstand gedaan van de mogelijkheid om — naar eigen goeddunken — de beperkingen weer te doen toenemen. We zien er dagelijks voorbeelden van.

Welke de waarde ook op den duur moge zijn van de tot nu toe beproefde methoden, — noch langs de weg van de economische unies tussen nabuurlanden noch langs de weg van de gezamenlijke *algemene* monetaire of economische politiek, schijnt een voldoende snel tempo van Europese samenwerking bereikbaar.

Wij herhalen de vraag: zal het nieuwe Franse initiatief een beter lot beschoren zijn?

Het feit, dat dit initiatief uit Frankrijk komt, is van betekenis. Van de kleinere landen in Europa kan men ten dezen niet te veel verwachten.

De Scandinaviërs hebben hun bijzondere kopzorg, in verband met de verhouding tot Finland en Rusland.

De landen van de Benelux zijn door de Indonesische kwestie en koningskwestie minder tot grote activiteit in staat.

Zwitserland neemt een te uitzonderlijke plaats in.

Er blijven voor initiatief de vier groten over: Italië, Duitsland, Engeland, Frankrijk. De verhoudingen in Europa — en ook de economische verhoudingen binnen deze landen — zijn zeker niet zo, dat reeds nu aan Duitsland of Italië het initiatief kan toevallen. Engeland en Frankrijk zullen bij toerbeurt de leidende rol moeten spelen. Daarbij heeft Frankrijk het economisch moeilijker, maar ligt het politiek gemakkelijker als een Europese drijfkracht. Groot-Brittannië zal altijd zijn imperiale positie mede in de berekeningen moeten betrekken.

Verschillende kanten

Het Franse voorstel heeft verschillende kanten. De eerste, reeds genoemde: dat het van Frankrijk komt. Indien het slaagt, is dit voor de Franse positie in Europa van betekenis, en daarmee ook voor de strijd tegen de communisten in Frankrijk. Want zelfs een deel van de Franse communisten is gevoelig voor de glorie van Frankrijk...

Het Franse voorstel richt zich tot Duitsland in de eerste plaats. Het wil de Duitse en Franse staalindustrie tot één machtig geheel samenbinden. Indien het slaagt, kan het een begin zijn van een vermindering van de Frans-Duitse tegenstelling, die in Frankrijk kenbaar was als vrees voor de Duitse metaalindustrie.

Maar — derde en belangrijkste aspect — het Franse voorstel pakt de Europese zaak van een *andere* kant aan dan de hierboven aangegeven pogingen. Het is gericht op de technische en economische samenwerking van een industrie.

Wil men een uit de Nederlandse politiek bekende term gebruiken, dan kan men zeggen: het Franse voorstel

tracht de Europese eenheid te bereiken langs de weg der functionele decentralisatie. Het sluit aan bij vooroorlogse ontwikkelingen: de Duitse en de Franse ondernemers in de wereld van staal en ijzer waren elkaar niet vreemd. Het sluit aan bij het beste deel van de opzet van het Marshall-plan: integratie van belangrijke basis-industrieën.

Daar het ondenkbaar is, dat deze organisatie alleen aan de ondernemers zou worden overgelaten, doch zeker, dat ook overheid en arbeidersorganisaties haar plaats in het bestuur zullen verkrijgen, ligt het project in de lijn van de historische ontwikkeling in dit opzicht. Het kan een taak geven aan de te Straatsburg huizende Europese parlementaire organisatie. Het kan, als kolen en olie, elektriciteit en verkeerswezen en een deel der voedselvoorziening, naar de opzet van het Marshall-plan, volgen, van zeer grote betekenis worden voor de economische structuur en voor de werkloosheidsbestrijding in Europa.

Het plan van Schuman verdient de aandacht, als een stuk politieke strategie. Maar meer nog als mogelijkheid voor een nieuwe Europese economische ontwikkeling.